

Manuel Garí:

Kubanska dilemman, socialistiska debatter

[Från [International Viewpoint](#), 18 augusti 2021. Ursprungligen publicerad på spanska i [Viento Sur](#), 18 juli 2021. Författaren är med i *Viento Surs* redaktion och medlem i spanska Anticapitalistas. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Situationen som har uppstått i Kuba efter händelserna den 11 juli* ger upphov till frågor på flera nivåer för de av oss som kämpar för ett samhälle fritt från klassutsugning och alla sorters förtryck – för de av oss som strävar efter att bygga det Marx kallade ”frihetens verkliga rike”, med fria och jämlika människor som lever i harmoni med naturen. Det vill säga kommunismen – det befriande perspektiv som formar folks och samhällets förhoppningar.

Det finns ett överhängande behov att diskutera det bästa sättet att försvara (och utvidga) de sociala landvinningar som existerar i ett postkapitalistiskt land som Kuba mot den imperialistiska belägringen. Det innebär att titta på strategier för att hindra kapitalets planer på att återupprätta kapitalismen, vare sig de är av kubanskt eller internationellt ursprung, och lära av det kapitalistiska återupprättande som skett i andra sammanhang. Vilket ställer frågan om hur det politiska scenario, eller ännu bättre den politiskt institutionell arkitektur, ser ut som bäst passar dessa mål. Ingen av dessa tre frågor kan betraktas isolerad från de andra, och denna korta artikel kan bara ge en flyktig blick av dem.

Till att börja med bör vi klargöra att denna diskussion inte har något att göra med de skenheliga klyschor som högern för fram – i fallet Spanien tar det formen av Partido Populares och Vox’ cyniska larmande ”mot den kommunistiska diktaturen” på sitt vanliga publicitetssökande sätt. Det är inte det diskussionen handlar om, och förvisso ingen diskussion att ha med dem. Dessutom har personer som inte fördömer Francos diktatur, och som håller tyst, eller uttrycker bifall, om massakrerna i Chile eller Colombia eller Bolsonaros eller den saudiska regimens illdåd, ingen som helst moralisk auktoritet. Den spanska högern är bara ännu en kanal för det kubanska gänget i Miami och dess reaktionära planer på ett återupprättande av kapitalismen – med en del anhängare som kräver en dödlig amerikansk intervention, som bara skulle leda till en ny sorts nykolonial makt.

Revolutionens vindar

Få kan förneka det legitima i ursprunget till 1959 års revolution eller betydelsen av att den 1961 växte över i socialistiska mål. Den uppmuntran det gav folkens strävanden i Latinamerika är ett ”strukturellt” drag hos klasskampen i regionen, och den entusiasm det väckte hos flera generationer av vänsteraktivister i hela världen uttrycktes i beundran för dess två symboliska figurer, Che Guevara och Fidel Castro. Efter år av slaveri och kolonialt beroende av kungadömet Spanien, och därefter den amerikanska kolossen, uppnådde det kubanska folket värdighet som självständig nation. Ursprungets legitimitet befästes till en början genom att störtandet av diktatorn åtföljdes av viktiga sociala framsteg och en otvetydig utveckling av den kubanska befolkningens levnadsförhåll-

---

* Se [Vänsterpress om demonstrationerna på Kuba – juli 2021](#) om de regeringsfientliga demonstrationerna 11 juli – öa.

landen. De första åren såg vi också en livlig öppen och offentlig socialistisk debatt om den ekonomiska modellen, med många uppfattningar och internationellt deltagande. Den innehöll också diskussioner om politiska beslutsmekanismer, eftersom uppgiften vid den tiden fortfarande ansågs vara att bevara revolutionens legitimitet i praktiken med hjälp av nya folkligt revolutionära institutioner utöver figurerna Che och Castro.

Det är därför imperialismen var så snabb att intervensera. Som Eduardo Galeano har sagt: ”det som stör dem med Kuba är inte revolutionens misstag, som det har funnits många av. Det de verkligen inte tål är att ett fattigt, litet land inte har underkastat sig imperiet.” Det var ett exempel på hur andra trilska sökare skulle tuktas. Det handlade om att hindra erfarenheterna i sin linda. Utöver misslyckade militära äventyr kungjorde imperialismen en blockad för att omintetgöra 1959 års revolutionära löfte om frihet med bröd och bröd utan terror.

Blockaden, den förbannade blockaden

Effekterna av de amerikanska trakasserierna – som intensifierades efter Helms-Burtonlagen 1996 och ännu en gång när dess Tredje avsnitt trädde i kraft 2019 och Trumps angrepp med ytterligare åtgärder – har varit förödande. Åtgärderna har hindrat ön från att på något betydande sätt förändra sin plats i den internationella arbetsdelningen – vare sig exportmodellen med socker som monokultur eller den senare omvandlingen till ett stort turistcentrum. Lägg till detta landets beroende av import av energi och mat, mot vilka framstegen inom utbildning och sjukvård och spetsforskning och -utbildning inom biomedicin har varit otillräckliga motviker. Som ett resultat av det, och det ska vi alla vara helt klara över, har folkets levnadsförhållanden 2021 drabbats av ännu värre brist och ojämlik tillgång till varor och tjänster – speciellt i kölvattnet till ”dollariseringen” av en stor mängd transaktioner via hårdvalutamekanismen MLC. Denna situation har förvärrats av den inflation som har blivit resultatet av en rad felaktiga beslut.

Stora delar av befolkningen har drabbats hårt. De tre miljoner kubaner som får betalt av regeringen i pesos är särskilt drabbade, och även de ytterligare omkring tre miljoner som lever av ekonomins mer eller mindre informella del – och dessutom finns det några hundratusen som driver mindre privata företag. Trots landets framsteg inom sjukvården och de riktade ansträngningar som har gjorts, har pandemin varit ett slag mot folkhälsan och BNP. USA:s förbud mot penningförsändelser i hårdvaluta till familjerna, bristerna i oljeleveranserna från Venezuela och att många sjukvårdsarbetare som arbetat utomlands har återvänt, har förvärrat det hela.

Imperialismen har förlorat många slag, men den kan vinna kriget genom att undergräva de existerande revolutionära framstegens materiella grund och alla förnyade försök att bygga de institutionella ramarna till en socialistisk demokrati. Detta är uppenbart, och det vore naivt att förvänta sig att imperialismen skulle hjälpa ett land med avvikande uppfattningar att utveckla ekonomin. Att göra revolutionen internationell är inte en önskedröm utan istället en praktisk nödvändighet för ett postkapitalistiskt lands långsiktiga överlevnad.

Detta är inte första gången som imperialismen har försökt strypa frigörelseprocessen. Den har försökt det ända sedan 1917, och vi såg de skadliga resultaten av de militära ansträngningar som sandinistrevolutionen tvingades göra för att ta itu med Contras aggressioner. Ansträngningarna tog resurser från arbetet att tillfredsställa folkets behov, och ledde till att det revolutionära projektet

misslyckades och den despotiska Ortega-Murillklicken tog makten. Imperialismen kan mycket väl tänka sig att skapa en humanitär kris för att trötta ut det kubanska folket och begränsa regeringens manöverutrymme, och Biden har inte hållit sina vallöften i detta avseende. Därför är det knappast förvånande att det kan finnas folkligt missnöje, i synnerhet bland befolkningens allra fattigaste delar. Under de extrema förhållanden som Ryssland stod inför under revolutionens och sovjetdemokratins första dagar, varnade Lenin för att det värsta misstag bolsjevikerna kunde göra var att bortse från den verklighet massorna stod inför.

Återuppväck internationalismen

Det är därför det är så viktigt att bygga en antiimperialistisk solidaritet som är rotad i folket – speciellt i de arbetande klasserna. Regeringar som betraktar sig själva som progressiva eller till och med bara demokratiska, borde också fördöma och kräva ett stopp för den olagliga och omänskliga blockad som det kubanska folket har utsatts för, och kräva att Biden tar bort Kuba från listan av länder som stöder terrorism. Det skulle innebära en verklig ekonomisk lättnad. Dessutom, och det är avgörande, borde den internationalistiska solidariteten hjälpa till att få bukt med bristsituationen genom att bygga kampanjer för att samla ihop och skicka grundläggande förnödenheter till ön. Det är häpnadsväckande att Mexikos president Andres Manuel Lopez Obrador och Argentinas president Alberto Fernandez inte har backat upp sina ord med handling. Även om de inte har obegränsade resurser, så befinner de sig förvisso i en position där de kan ge meningsfull hjälp. Det är också oacceptabelt att vänsterpartier, fackföreningar och sociala rörelseorganisationer över hela världen, speciellt i OECD-länderna, inte organiserar aktiva kampanjer för att stödja insamlingar av materiell hjälp folk-till-folk.

Antiimperialism är grundläggande i den kubanska labyrinten, men det räcker inte. Och det räcker uppenbarligen inte heller att inskränka orsakerna till Kubas svåra läge till regional eller global geopolitik. Även om vi inte vill förminska dessa faktorer som en del av problemet och en lösning, så måste vi också titta på samhällsekonomiska fakta i landet och det kubanska politiska systemets återvändsgränd. Marxismen ser samhällskonflikter som en del av verkligheten, och de kan ta många former. Att glömma detta och begränsa sig till geopolitiska diskussionsramar är att förirra sig bort från marxismens ABC. Det finns de inom vänstern som har en okritisk hållning till allt som ”vänligt inställda” regeringar säger som svar till den imperialistiska fienden. De har ett grovt och föråldrat läggertänkande, som klumpar ihop och försvarar regimer och ledare av våldsamt varierande karaktär i olika delar av världen. Ett sådant förhållningssätt är till skada för ett verkligt försvar av Kuba mot de angrepp det står inför.

Ett mycket smartare och mer användbart förhållningssätt är att endast eller huvudsakligen fundera över frågan om Kuba inom ramen för samspelet mellan maktcentra och motvikter till denna makt, mellan bromsar och balanser, skiftande jämvikter och åtgärder, mellan stater och regeringar i den latinamerikanska regionen i förhållande till deras allsmäktiga norra granne. Givetvis verkar styrkeförhållandena också på denna nivå – men inte bara. De beror också på styrkeförhållandena mellan klasserna i varje lands sociala konflikter, som själva har betydelse för situationen i regionens andra länder – och på den politiska och ekonomiska politik som deras regeringar antar. Och det gäller även Kuba. Hur det kubanska folket löser sina nuvarande och framtida problem kommer också att påverka utgången i hela Latinamerika – ty även om öns framtid till stor del beror på vad som händer

i regionen, så beror regionens framtid också på Kubas.

Saker och ting händer inte av en slump

Det finns en ökande oro på ön, både av objektiva, materiella skäl, men också politiska. Det kubanska kommunistpartiets nya ledarskap har inte det äldre ledarskapets legitimitet – det är inget som går att ärva. Inte heller har det uppfyllt de löften och förhoppningar som väcktes av 2019 års konstitution som utropade en ”socialistisk rättsstat”, men hittills inte fått något praktiskt, materiellt sakinnehåll. Det går inte att inskränka lösningarna till enbart en intelligent ”hantering” av landets brister. Istället finns det strukturella problem i det befintliga systemet som kräver mer långtgående lösningar.

11 juli var en väckarklocka. Det är ingen idé att tona ner deras omfattning genom att hänvisa till de få tusen personer som gick ut på gatorna. Dessa tusentals kan representera många fler personer och vi vet att samhällsdynamiken kan ta stora språng på kort tid – i en eller annan riktning. Det är helt meningslöst att se protesterna som ett resultat av imperialistiska högerkonspirationer och provokationer. Sådana konspirationer och provokationer existerar, men det går inte att komma runt ett grundläggande problem: socialismen kan inte lyckas i ett enda land, än mindre på en liten ö. För att Kubas övergång till socialismen ska lyckas måste den socialistiska revolutionen fördjupas och spridas, åtminstone till de omgivande länderna i Latinamerika.

Det är därför den latinamerikanska vänstern, utöver att fördöma blockaden och imperialismen, också måste kämpa för befrielseprocesser i alla länder – lika mycket för sina respektive folks intressen som till försvar för Kuba. I detta avseende är Pueblagruppens uttalande om de senaste händelserna i Kuba ett uttryck för de latinamerikanska progressiva strömningarnas kortsynthet.¹ Medan de är väldigt bra på att fördöma imperialistiska manövrer och blockadens och pandemins effekter, är de urusla på att erbjuda sätt att avskaffa kapitalismen när de väl har fått makten i länderna i regionen. Deras progressiva ståndpunkter tar slut när det blir frågan om att inleda en övergångsprocess som växer över i målet med ett socialistiskt samhälle.

Utan tvekan var den imperialistiska blockaden och högerkonspirationer faktorer bakom protesterna i Kuba. Men de var en del av en större våg, och det vore idioti att tänka på annat sätt. Men framförallt är det ett tveeggat svärd att ha ett förhållningssätt som grundar sig på att inblandning från främmande makter och manipulationer är de enda drivkrafterna bakom samhällskonflikterna. Tänk bara om vi skulle reagera på samma sätt när folk i andra länder mobiliserar för sina intressen, och begränsa orsakerna till någon sorts vänsterkonspiration. Folkliga protester börjar inte nödvändigtvis på basis av ett sorts fullt utvecklat klassmedvetande, och inte heller kommer de med ett klart socialistiskt program. De är uttryck för en subjektiv medvetenhet som har sina rötter i objektiva förhållanden. Som ett resultat av det är de den plats där det kämpas om ledningen över rörelsen och där olika linjer drabbar samman med varandra.

Att se alla missnöjda personer i Kuba som kontrarevolutionärer är lika idiotiskt som att betrakta dem som bärare av revolutionära lösningar. Men framförallt är det ytterst allvarligt att statsapparaten riktade förtryck mot en del av befolkningen vars uppträdande till överväldigande delen var fredligt, och inte på något sätt använde vapen mot regimen. Förtrycket innefattade användning

1 *News in 24*, 31 juli 2021, [“Statement of the Puebla Group in solidarity with Cuba”](#).

av våld, arresteringar – inklusive av en del kommunistiska aktivister som deltog – och total brist på insyn rörande de personer som häktats och var de befann sig. Det innefattade också nedstängning av internet och uppmaningar att sluta leden. Allt detta är obegripligt i ett land där befolkningen har ett högt antiimperialistiskt medvetande, där social medvetenhet och socialt samarbete är utbrett, och där det kubanska kommunistpartiet är starkt och fortfarande har djupa folkliga rötter. Angelägna samhällsekonomiska problem och folkliga krav och strävanden ska inte hanteras med batonger och nedstängda nätverk.

Hegemoni under övergången till socialismen

Kuba är inte ett socialistiskt land, det är ett land som har slagit in på en lång övergång till socialismen i en kapitalistisk värld där kapitalet utövar ett ständigt tryck, även inifrån landet. Som sådant är det naivt att tro, att de ekonomiska och sociala kriser som resten av världssystemet upplever inte kommer att drabba Kuba. Kan det bli kriser och mobiliseringar av samma grundläggande orsak som i andra länder på jorden? Protester som i sig själv varken är reaktionära eller progressiva, utan uttrycker missnöje i ett sammanhang av kris? Svaret är ja. När vi väl har accepterat det blir diskussionen politisk: vilken är vägen ut eller det föreslagna svaret när den sortens protester äger rum?

Vi ska vara klara över att problemet härrör ur åsikten, att frågan om legitimiteten och hegemonin under perioden efter revolutionen har lösts en gång för alla från det ögonblick då kommunistpartiet kommer till makten. Men på gott eller ont är det helt enkelt inte så. Politiken upphör aldrig. Nya krav, motsättningar och dilemman uppstår, till och med nya sociala huvudpersoner. Samhällena blir alltmer komplicerade och varierande, och lösningarna kräver en ständig offentlig debatt. Den ökända hegemoni alla talar om måste ständigt förnyas under övergången till socialismen, ursprunglig legitimitet räcker inte. Ett sådant återskapande kan bara lyckas med hjälp av folkmassornas aktiva deltagande. Annars kommer partiet, oavsett sin styrka, förr eller senare att stå ensamt.

Varje organisation, fackförening och grupp som har åtagit sig att bekämpa blockaden och de imperialistiska trakasserier ska ha full frihet att verka och uttrycka sina åsikter. Hittills har jag bara talat om revolutionens heroiska sida, motståndet. Men under de senaste åren har Kubas kommunistiska part gjort en viktig politisk svängning mot marknadsvänliga reformer. Kadreerna talar öppet om den vietnamesiska modellen. Det beskrivs förvisso som ett sätt att bryta landets ekonomiska isolering, som också har förvärrats av Venezuelas katastrof och de andra progressiva regeringarnas kris. Men det kan inte uteslutas att en del av byråkratin kan vara öppen för att gå från NEP till en ny ekonomisk modell där kommunistpartiet behåller makten i en statskapitalistisk ekonomi. Det är redan fallet i Kina. Men det finns ännu större faror att avvärja, så det kan vara lämpligt att erinra om att det inte var den amerikanska imperialismen som återupprättade kapitalismen i Sovjetunionen. Istället var det en del av byråkratin – bland dem Putin – som i sin helhet gick över till kapitalismen och ledde en enorm privatisering och lade beslag på produktionsapparatens läckraste munskivar.

Att diskutera alla dessa problem och alternativ och göra medvetna och informerade val är vad socialistisk demokrati handlar om. Och det existerar helt enkelt inte i Kuba idag. Inte ens konstitutionens ordalydelse, för att inte tala om dess anda, påverkar den faktiska praktiken. Även om problemen med materiell brist förvisso kan skyllas på blockaden, så kan bristen på socialistiska friheter bara förstås som en konsekvens av kommunistpartiets monopolistiska syn på makten. Det är något som

mer påminner om stalinismen än Che Guevara, som de kubanska ledarna fortfarande åberopar.

Socialism betyder mer, bättre och fullständig demokrati

Varken hos Marx eller Lenin eller 26-julirörelseperiodens Castro kan vi hitta något strategiskt resonemang om att socialismen på lång sikt bara och uteslutande ska byggas under ledning av ett enda parti som har monopol på den politiska makten. Förvisso spelar staten en aktiv roll under övergången till socialismen, fram tills dess det blir möjligt att upprepa Marx och tala om frihetens verkliga rike. Men det bästa skyddet för delvis erövringar och framsteg i riktning mot socialism är ett organiserat folk som varken är beroende av staten eller är ännu en av de många som bidrar till den.

Den socialistiska demokratin har flera delar. En är socialiseringen av produktionsmedlen under olika (och inte bara statligt inriktade) sorters samhälleligt och gemensamt ägande, under arbetarklassens aktiva kontroll. En annan är friheten att bilda politiska partier, fackföreningar och sociala rörelser, vare sig de är feministiska, miljöaktivistiska, baserade i bostadsområden eller något annat. Ännu en är upprättandet av en demokratisk planering med aktivt folkligt deltagande på alla områden och nivåer. Allt detta kräver yttrandefrihet över hela linjen med full pressfrihet. Inget av detta är nyheter, det går tillbaka till den kommunistiska rörelsens början för hundra år sedan.

Här är det lärorikt med ett längre citat från Rosa Luxemburg;

... Däremot är det ett klart och obestridligt faktum, att utan en fri och ohämmad press, utan ohindrat förenings- och församlingsliv just breda folkmassors välde är fullkomligt otänkbart.... Frihet endast för regeringens anhängare, endast för ett partis medlemmar – de må vara aldrig så talrika – är ingen frihet. Frihet är alltid den annorlunda tänkandes frihet. Inte på grund av någon "rättfärdighets"-fanatism utan därför att allt det lärande, gagneliga och renande i den politiska friheten hör ihop med detta och dess verkan uteblir om "friheten" blir privilegium. (Ur [Den ryska revolutionen](#), på marxistarkiv.se, s 15.)

En fördjupad demokrati är inte ett hot mot den revolutionära processen och det socialistiska projektet. Tvärtom är det en nödvändig förutsättning för att fullfölja dem, och uppnå en verklig frigörelse.